מפניני הפרשה - מאמר

לשאת עיניים למלך חדש?!

"**ויהי בימים הרבים החם וימת מלך מצרים, ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו**" (פרק ב' - כג') בנוהג שבעולם, כשאדם שרוי בצרה תולה הוא מבטחו בשינוי המצב. יבוא "**מלך חדש**" והבעיות יפתרו. כשהיה פרעה אחד, לא היה טוב. הם קיוו לפרעה אחר, נשאו עיניים להחלפת השלטון. אבל המלך מת, ואחר בא, ודבר לא השתנה. או אז, ויאנחו בני ישראל מן העבודה, ויזעקו...

ראש ישיבה כינם את כל הבחורים המאורסים לשיחת הדרכה והכוונה לקראת הדרך החדשה. פתח ואמר: "**בני, כל אחד מכם עולם מלא, אין אדם דומה לרעהו. בתכונותיו, בכישרונותיו, בנטיותיו כמו כן אין שניים זהים במפלול החיים. כל אחד מכם דרך, על סיכוייה וסיכוניה. לכל אחד נתונה ברכתי, שיתמודד ויצליח. דלתי פתוחה לפניכם, לעזור ולעזין עצה. אבל עצה כללית אחת לי, הדרכה הטובה לכולם**".

כאן פתח את הגמרא במסכת שבת דף פח. והקריא שתי שורות בעניין מעמד הר סיני, קבלת התורה: "**ויתייצבו בתחתית ההר - מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית, ואמר להם: אם מקבלים אתם את התורה, מוטב. ואם לאו, שם תהא קבורתכם**". מדוע נאמר "שם תהא קבורתכם", היה ראוי לומר "כאן", תחת ההר, "תהא קבורתכם" מדוע "שם"?

המשיך וענה ראש הישיבה: דעו לכם, שיש 'קבורה' ושמה: 'שם'. זה מתחיל בילדות. ילד נכשל בשליש א' מקווה שבשליש הבא יהי טוב. השנה כבר תעבור כמו שהיא, בשנה הבאה הכל ישתנה. הישיבה הקטנה הייתה כשלון, אבל בישיבה הגדולה הוא יראה לכולם. טוב, אז ישיבה זה לא בשבילו, אז האירוסין הם הפתרון, הנישואין המפלט...

והוסיף ראש הישיבה, זו השעה לחשבון נפש. כי מי שזו הייתה דרכו עד כה, חייב להתעשת. שאם לא כן, אומלל יהיה כל ימי חייו. לעולם לא יהיה מרוצה ממצבו העכשווי, תמיד ישא עיניו לעתיד הזוי ובלתי מושג. עד מהרה יגלה שגם הנישואין זה לא מה שחשב, ואז מה, מה יהיה ה"שם" החדש, האם ילך מדחי אל דחי, או יראה עצמו כבול לעד?

בחור כזה ירשם לכולל, ואם זה לא מה שחשב. יצא לעבודה, והעבודה, כן תהיה מה שחשב? המשכורת, המעסיק, המקצוע, והיחס, החסרות סיבות לאי נחת? אז מה, ימשיך לחפש את ה"שם", את "המלך החדש"? יפלט ממסגרת למסגרת, או ישקע ביאוש ובדכדוך?!

מחשבת ה"שם" היא קבורה, "מלך חדש" זו אשליה! לא להשליך יהבנו על פתרונות קסם שלא יתממשו לעולם. על האדם להתפכח, ולמצות עם תום את אפשרויות ההווה. להיות מרוצה מהמצב ולהפיק ממנו את המירב. זהו המרשם היחידי, המתכון הבלעדי לאושר והצלחה!

מה שנכון לגבי הפרט, נכון גל לגבי הכלל. שבענו מתקוות שהתנפצו, "מושיעים" שהכזיבו. הגיע הזמן שנבין ש "שם" הוא מבטח החולמים והנרפים. כמה "מלכים חדשים" קמו, מכולם התאכזבנו.

אין לנו אלא לנקוט במעשי אבותינו: "**ויאנחו בני ישראל מן העבודה, ויזעקו, ותעל שוועתם אל האלוקים מן העבודה, ויזכור אלוקים את בריתו את אברהם את יצחק ואת יעקב**" – גאולתנו תלויה בתשובה ובתפילה!

בין אדם לחבירו

כשאדם היה עד למעשה פשע שהובא בפני בית הדין והנאשם זוכה ע"י בית הדין מכל אשמה, אסור לו למותה בקורת על פסק הדין. עליו לצאת מתוך הנחה שבית הדין המורכב מתלמידי חכמים, עשה כמיטב יכולתו כדי לברר את העובדות על פי הדרישות ההלכה, ופסק על פי הדין כמפורש בשו"ע. אם היה אותו אדם עד יחידי, עדותו פסולה חרף דבריו המשכנעים. לכן, עליו להשלים עם המציאות שבה מוגבלת היכולת האנושית לדון דין צדק מושלם, ולאמיתו של דבר רק הקב"ה זה המסוגל לתקן את אי הצדק החברתי.

שואל ומשיב

שאלה: מה ההלכה לגבי מגורי גויים במדינת ישראל? (עפ"י פניני הלכה)

תשובה: בהקמת המדינה דנו גדולי הרבנים במעמד הערבים, ובשאלה האם מצווה לפעול לגירושם או עידוד הגירתם מהארץ.

לדעת רבים מגדולי הפוסקים ההלכה היא שגוי שאינו "גר תושב", אסור שישב בארצנו, לדעתם כך סובר הרמב"ם בהלכות עבודה זרה פרק י' - ו'. לכאורה לפי זה צריך לגרש או לעודד את הגירתם של הערבים מהארץ, שהרי אינם יכולים להיות בגדר "גר תושב", מפני שכיום, בזמן שהיובל אינו נוהג, אין אפשרות לקבל 'גר תושב'. אולם כמה רבנים ובראשם הרב הראשי, הרב יצחק הרצוג, ביארו, שהאיסור הוא להכנים לארץ גוי שבא מחו"ל, שהואיל ואין אפשרות לקבל "גר תושב", מצווה שלא להכניסו. אבל הערבים שכבר גרים בארץ, כל זמן שבפועל הם מקיימים שבע מצוות ומכירים בזכותו של העם היהודי על ארצו, אין מצווה לגרשם, ויש לנהוג עמהם בכבוד ואהבה.

במשך עשרות השנים שעברו התברר, שרוב בני העדה הדרוזית מקיימים בפועל את שבע המצוות ומכירים בזכותו של העם היהודי על ארצו, ומסייעים לעם ישראל במלחמתו נגד אויביו, לכן יש להתייחס אליהם כגרים תושבים. אולם, רבים מהערבים הגרים בארץ ישראל אינם מקבלים את ריבונותו של עם ישראל על ארצו. בנוסף לכך, רבים מהם אינם מקיימים שבע מצוות בני נח, חלקם בכך שהם משתפים פעולה עם המחבלים שעוברים על "לא תרצח", וחלקם בכך שאינם פועלים להעמידם לדין, כפי המצווה השביעית שנצטוו בה, להעמיד בתי דין. אמנם מסיבות בינלאומיות ומוסריות, אין אפשרות לגרשם, אך לפחות יש לעודד את הגירתם.

למרבה הצער ממשלות ישראל הפקירו את האוכלוסייה הערבית ביש"ע לשלטון כנופיות הרצח שהובאו והומשו על ידה, ואת אזרחי ישראל הערבים הפקירו להשפעת ושליטת הגורמים העוינים את ישראל. לכן רק לאחר שננצח ונגרש את הלוחמים נגדנו בגלוי, בתוך ה"קו הירוק" ומחוצה לו, נוכל להציע למי שישאר ברירה: לחיות כאן עפ"י עקרונות המוסר והצדק של מורשת ישראל, עפ"י הגדרת "גר תושב" כולל שירות לאומי, או להגר למדינה אחרת.

מפניני הפרשה - רעיון

לדעת לצאת מהמערבולת

"**ויעבידו מצרים את בני ישראל בפרך**". דרשו חז"ל: "**בפה רך**". פרעה הכריז והודיע: "**כל מי שעושה לבינה נוטל שקל**", כדי לפתות את ישראל. והיו מייגעים עצמם יותר מדאי, כדי ליטול שכר הרבה. ולבסוף מה הוא אומר: "**ואת מתכונת הלבנים אשר הם עושים תמול שלשום תשימו עליהם, לא תגרעו ממנו**". אפילו תבן לא נתנו להם, כל שכן שכר. חייבום למלא את המיכסה, ואם לאו – אבוי להם, אם תחסר לבנה – ישקעו במקומה ילד בחומה!

התורה, כידוע, אינה ספר סיפורים גרידא. הזוהר הקדוש מגנה בחריפות את החושבים כך! כל מילה בתורה טומנת בחובה הדרכה, הכוונה. מה בא סיפור זה ללמדנו? אין פשוט מזה!

הבה נביט סביבנו. האם אין אנו חיים בעולם של עבדות? אדרבה, בהתבוננות במציאות נראה: המונים המונים בהולים ועצבנים, אצים רצים, אין להם כמעט פנאי לנשימה! מי מאיץ בהם, מי רודה בהם? הם בעצמם! חייבים הם להספיק, לעבוד, להרוויח, למלאות את המיכסה – אין להם רגע של חופש, של חרות, רגע לעצמם! איך זה קרה? זה התחיל ב"פה רך", מרצונם הם. רצון להעלות את רמת החיים, להגיע להישגים, להתבסס. "**היו מייגעים עצמם יותר מדי, כדי ליטול שכר הרבה**". אבל עד מהרה נעשו שבויים, עבדים במירוץ מתיש שאינו מסתיים. ולפעמים, רחמנא ליצלן – במרכאות, כמובן – "משקיעים ילדים בבניין": חינוך הילדים סובל בגלל שיעבוד נורא זה של ההורים!

ההבדל הוא, שכאן אפשר לצאת לחרות! אפשר לומר: די, עד כאן! לקרוע שעה אחת ביום לעצמנו, לחירותנו, לשיעור תורה, ללימוד עם הילדים. אפשר לצאת מן המערבולת!

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

החייל לביא בן אורית ג'הסי ע"ה הי"ד אהרון בן שרה שרון ע"ה

אליהו בוקובזה בן ורדה ז"ל | חיים בן תמר ואברהם סהר ע"ה

אהרון בן הלנה הכהן ז"ל | ניר בן דרורה ארזוני ע"ה

החייל בנימין יהשוע (בנג'י) נידהם ע"ה והי"ד

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

שרה שרה בת מרים כהן ע"ה | סימונה בת מרסדס אלמליח ע"ה

מרים בת בוליסה שרם ז"ל | נעמי בת רבקה גואטה ע"ה

מרגלית בת שרה צדוק ז"ל | ליבע אהובה בת אברהם יעקב ע"ה

מרסדס אוריה עמר ע"ה והי"ד בת רחל הי"ו

בס"ד כד' לחודש טבת ה'תשפ"ד
שנה שלושים גליון מספר 15
יוצא לאור על ידי שמעון בוחניק
רב קהילה בישוב חשמונאים

קול ששון

פרסומים תורניים
בהלכה, הגות, אגדה ופרשת שבוע
ע"ש ששון בן שמחה לבית בוחניק ז"ל

שבת קודש
פרשת שמות

שבת מברכין - מפטירים
ספרדים: "דברי ירמיהו בן חלקיהו" (ירמיה א' א')
אשכנזים: "הבאים ישרש יעקב" (ישעיה כז' ו')

חשמונאים (שעון חורף)
כניסת שבת וחג: 16:31
יציאת שבת וחג: 17:29
זמן רבנו תם: 17:59

דיני הפתילות לציצית עפ"י שו"ע בסימן יא' ופוסקים אחרונים

הקדמה

בגיליון זה נעסוק בדיני הציציות (הפתילות) שבכנף הבגד. נאמר בתורה: "וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִת עַל כַּנְפֵי בִגְדֵיהֶם" (במדבר טו' לח') ונאמר: "גְּדִלִים תַּעֲשֶׂה לְךָ" (דברים כב' יב'). השאלה: כמה חוטים יש לשים ומה אורכם הרצוי?

מקור בתלמוד

בגמרא במסכת מנחות דף מא: מובאת מחלוקות תנאים ומחלוקת אמוראים הן בעניין מספר החוטים, והן בעניין אורכם ("שילושם"): "**תנו רבנן: כמה חוטין הוא נותן? (בציצית) בית שמאי אומרים: ארבע, (מכנים ארבעה חוטים בחור הטלית וכופלם לשמונה) ובית הלל אומרים: שלוש. וכמה תהא משולשת? (תלויה הענף מעבר לגדיל) בית שמאי אומרים: ארבע, ובית הלל אומרים: שלוש...אמר רב פפא: הלכתא ארבע (חוטים כפולים) בתוך שלוש (אצבעות מקצה הכנף) משולשת ארבע...**"

בדרך כלל פוסקים להלכה כבית הלל, אך בעניין זה באופן חריג נפסקה ההלכה כבית שמאי, שמצריך ארבעה חוטים, זאת עפ"י דרשת חז"ל בגמרא במנחות לט: 'גדיל – שניים, גדילים – ארבעה'. חוטים אלו צריכים להיות כפולים, על מנת שיהיו שמונה ראשי חוט. גם לגבי אורך חוטי הענף שמשתלשלים מעבר לגדיל נפסקה ההלכה כבית שמאי שצריך שאורכם יהיה ארבע 'אצבעות' כמו כן נפסק להלכה שאת החוטים יש להכנים בנקב שבבגד במרחק של לא יותר משלוש 'אצבעות' מקצה הכנף.

רמב"ם

וכן פסק להלכה הרמב"ם בהלכות ציצית פרק א' הלכה ו': "**כיצד עושין את הציצית, מתחיל מזווית של טלית שהיא סוף הארוג ומרחיק ממנה לא יותר על שלש אצבעות למעלה ולא פחות מקשר גודל ומכנים שם ארבעה חוטין וכופלן באמצע, נמצאו שמונה חוטים משולשין תלויין מן הקרן, ואורך החוטים השמונה אין פחות מארבע אצבעות, ואם היו יותר על כן אפילו אמה או שתים כשרין, וכל האצבעות בגודל, ויהיה אחד משמנה החוטים חוט תכלת והשבעה לבנים...**"

פסיקה להלכה בשו"ע

כן פסק להלכה מרן בשו"ע בסימן יא' סעיפים ט' ויב': "**יעשה נקב באורך הטלית, לא למעלה מג' אצבעות (היינו גודלין)...מפני שאינו נקרא כנף, ולא למטה מכשיעור שיש מקשר גודל עד סוף הציפורן, משום שנאמר על הכנף, (במדבר טו' לח') ואם היו למטה ממלוא קשר גודל, היה תחת הכנף. הגה: ומודדין זה בישר, ולא באלכסון מן הקרן (בית יוסף).**

מניין חוטי הציציות בכל כנף, ארבעה כפולים שהם שמונה, ואם הוסיף, פסול. יתחוך ראשי החוטין הארבעה ויתחבם בכנף ויכפלם, ואז יהיו שמונה.

תוספות ופסיקת הרא"ש

לגבי שיעור אורך החוט ('שילושו'), הסבירו התוספות במסכת מנחות דף מא: ד"ה "בית שמאי" בשם רבנו תם שאורך הגדיל (הענף עם הכריכות והקשרים) צריך להיות ארבעה 'גודלים', ואורך החוטים, צריך להיות שמונה 'גודלים' נוספים. וכן פסק להלכה הרא"ש, בהלכות ציצית סימן יב'.

פסיקה להלכה בשו"ע

וכך נפסק להלכה בשו"ע בסימן יא' שאורך הגדיל יהיה ארבע אצבעות ואורך הענף שמונה אצבעות: "**יקח ארבעה חוטים מצד זה וארבעה מצד זה, ויקשור שני פעמים זה על גב זה, ואחר כך יכריך חוט הארוך סביב השבעה קצת כריכות, וקושר שני פעמים זה על גב זה, וחוזר וכורך. וכן יעשה עד שישלים לחמש קשרים כפולים וארבעה אויורים ביניהם מלאים כריכות.**

אין שיעור לכריכות, רק שיהיו כל הכרוך והקשרים רוחב ארבעה גודלים, והענף שמונה גודלים".

ומוסיף הרמ"א בהגה: "**ואם האריך הציצית, יראה ששלישיתו (שיש ממנו) יהיה גדיל ושני חלקים (שני שליש) ענף (רמב"ם פ"א)**".

אומנם מרן כתב שאין שיעור למספר הכריכות שכורכים בין הקשרים בשגדילי הציצית, אולם בהמשך כתב את המנהג בעניין זה: "...**ונוהגים לכרוך באויר ראשון שבע כריכות, ובשני תשע, ובשלישי אחד עשרה וברביעי שלוש עשרה, שעולים כולם ארבעים כמנין ה' אחד שעולים שלושים ותשע ועם השם הם ארבעים. ונהגו לעשות בסוף כל חוט קשר, כדי שיעמוד בשזירתו**".

'משנה ברורה'

ה 'משנה ברורה' בס"ק סח' מדגיש שאורך הגדיל 'ארבעה גודלים' כולל את הקשרים, וכן מביא את דברי הרא"ש שמבחינת נוי הציצית ראוי שהחוליות יהיו שוות באורכן. והוסיף שדברי הרמ"א בהגה שצריך שתהיה חלוקה של שליש גדיל ושני שליש ענף, אינה מעכבת: "**ישני חלקים ענף - עיין ביאור מהרש"ל על הממ"ג ולכולי עלמא אינו מעכב בדיעבד**".

'ילקוט יוסף'

בספר 'ילקוט יוסף' סימן יא' - דין חוטי הציצית, כתב שהמנהג שהביא מרן לגבי מספר הכריכות בכל חוליה מקורו בקבלה, וכן מוסיף שיש אומרים שמבחינת נוי הציצית טוב שכל החוטים יהיו שווים באורכם.

למעשה, על פי השיעורים שהגדיר הרב הגאון הרב חיים נאה ששיעור אורכו של 'גודל' הוא 2 ס"מ, יוצא ששיעור הגדיל צריך להיות לפחות שמונה ס"מ, ואורך החוטים ששה עשר ס"מ, וסה"כ האורך מהקשר הראשון עד קצה החוטים – לפחות 24 ס"מ.

סיכום

מנין חוטי הציצית בכל כנף צריך להיות ארבעה כפולים, שהם שמונה. אדם שמוסיף על מנין זה של חוטי הציצית, פסל את הטלית, ואינו רשאי ללכת בה, משום שעובר על איסור בל תוסיף. מעיקר אין שיעור למספר הכריכות, ובלבד שיהיה אורך הגדיל 8 ס"מ, והענף 16 ס"מ. מותר שהציציות יהיו יותר ארוכים מ 24 ס"מ. אם עושים את הציציות יותר מ 24 ס"מ טוב לשמור על חלוקה של שליש ושני שליש אך זה לא מעכב.

פינת העורך

מדוע דווקא "סנה" בוער באש? חז"ל ראו בזה הדגשה למעלת מידת הענווה בשבת סז. מובא: "**הסנה לא משום שגבוה אתה מכל אילנות הישרה הקב"ה שכינתו עליך, אלא משום שנמוך אתה מכל אילנות הישרה הקב"ה שכינתו עליך!**" ללמדנו שהענווה היא תנאי חשוב לנבואה והשראת השכינה.

ברכות מכל הלב

מזל טוב וברכות מעומק הלב לברק ורני רחל אביגד הי"ו לרגל נישואיהם.
ברכות להם ולכל משפחותיהם משפחות גבא' ואביגד הי"ו.
יהי רצון מלפני אבינו שבשמים, שתיזכו להקים בית לתפארת ישראל, מלא אהבה ושמחה, נאמן וכשר, המיוסד על יסודות איתנים של אהבת תורה ויראת שמים לתפארת עם ישראל.

ברכות מכל הלב

מזל טוב וברכות מעומק הלב לאהובי הבחור היקר איתמר אמיר הי"ו ולכל בני משפחתו לרגל הגיעו למצוות.
יהי רצון שיוצר המאורות יאיר את דרכך, וישלה ברכה והצלחה בכל מעשי ידך לטובה ותזכה לעבוד את ה' בשמחה ונחת ומתוך אהבת תורה ויראת שמים ותמצא חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.

אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא

"שונה הלכות" – הלכה ומקורה

דברים שונים שברכתם שהכל - המשך

מרן פסק להלכה בשו"ע בסימן ר' סעיף א' שעל אכילת דברים שאין גידולם מן הארץ מברכים שהכל ופירט את כל הדוגמאות שהובאו לכך בגמרא. וכן על פת או מאכלים שהתקלקלו, אפילו שגידלום מן הארץ מברכים על אכילתם שהכל. מרן הוסיף שגם על אכילת דברים שגידולם מן הארץ, אבל לא לשם כך נוטעים אותם, כגון עלי גפן וכדומה מברכים שהכל.

"על דבר שאין גידולו מן הארץ כגון בשר בהמה חיה ועוף דגים ביצים חלב גבינה ופת שעפשה ותבשיל שנשתנה צורתו ונתקלקל ונובלות שהם תמרים שבשלם ושרפם החום ויבשו ועל הגובאי ועל המלח ועל מי מלח ועל המרק ועל כמהין ופטריות ועל קורא. הגה: (שהוא) הרך הנתוסף באילן בכל שנה שקורין (פלמיטו) (טור), ועל לולבי גפנים ועל שקדים מתוקים שאוכלים אותם כשהם רכים בקליפיהם ועל חזיז והוא שחת ועל קרא חיה ועל קימחא דשערי ועל שכר תמרים ושכר שעורים ועל מי שעורים שמבשלים לחולה ועל עשבי דדברא שאינם נזרעים ועל שבת שקורין אניט"ו (רוצה לומר אני"ס) ועל כמון וכסבור (דלטעמא עבידי ולא לאכילה) ועל החומץ שעירבו במים עד שראוי לשתות מברך שהכל".

משנה ברורה

במשנה ברורה בס"ק ח' וט' הסביר מהו הקורא וכן הסביר מדוע מברכים עליו שהכל, אפילו שהוא גדל בארץ.

"שהוא הרך - של דקל כשענפיו גדלים בכל שנה ושנה הנוסף בשנה זו רך וחזי לאכילה ובשנה שניה מתקשה ונעשה כעץ:

הניתוסף וכו' - דאע"ג דגידולו מן הארץ אפילו הכי לא מברכינן עליה אפילו בורא פרי האדמה, אלא שהכל דלא נטעי אינשי האילן אדעתיה למיכל את הקורא כשהוא רך דממעט ענפי האילן אלא שיתקשה ויעשה עץ ויגדל פרי..."

כף החיים

בספר כף החיים בס"ק א' כתב: **"האוכל חלמון ביצה כתות שהוא חי לצחצח הקול, יברך כיון שהוא מזוני, ואף שאינו נהנה בטעם אכילתו..."** ובס"ק ב' כתב שאם בירך על גבינה, ביצים וכדומה בורא פרי האדמה יצא והביא ראיה לזה ממסכת ערובין ומפסיקת הרמב"ם.

ערוך השולחן

בהקדמה לעיל הובא הסבר עפ"י רבי דוד אבודרהם לגבי השימוש בברכת "שהכל" בנוסח "נהיה" ולא "בורא". בספר ערוך השולחן בסימן רד' סעיף א' כתב הסבר נוסף לכך: **"..ונראה דלשון בריאה אינו נופל רק על דבר שמתחדש בכל שנה כמו תבואה ופירות, דלשון בריאה הוא על ההתחדשות כמו בראשית ברא אלוקים אבל כל דבר שהוא תמידיות כמו בעלי חיים ומים וכיוצא בהם אינו נופל עליהם לשון בריאה אלא לשון הויה, כלומר הוא אמר ויהי וזהו שאומרים שהכל נהיה בדברו ונהיה היו"ד בסגו"ל שהוא לשון הוה ולא בקמ"ץ שהוא לשון עבר דכל הברכות אנו תופסין לשון בינוני הכולל העבר והעתיד מפני שהשגחתו יתברך היא תמידית בלי הפסק רגע..."**

לגבי הברכה על "קורא" (לבבות דקל) הסביר בסעיף ו' מדוע אין מברכים על אכילתה בורא פרי האדמה.

"...והוא ראוי לאכילה כשהוא רך וברכתו שהכל משום דלא נטעי אינשי אדעתא דקורא (גמרא) ואין לשאול דעל כל פנים היה לנו לברך עליו האדמה כמו בצלף על הקפריסין כמו שכתב בסימן רב' דלא דמי דבצלף יודעים שיאכלו הקפריסין אלא שאינה עיקר הפירי ולכן אינו יורד רק מדרגה אחת מהעץ להאדמה אבל הקורא אין הנוטע רוצה שיאכלו אותם כלל דנוטע כדי שיתקשה ויעשה עץ ולכן לגמרי אינו בכלל פירי וברכתו שהכל (נ"ל)".

פסקי תשובות

בספר פסקי תשובות הוסיף שכל פרי או ירק שנתקלקל, אפילו אם הקלקול היה על ידי שהרבו עליו תבלינים ומשום כך אנשים נמנעים מלאכול ממנו, אבל הוא ראוי לאכילה ברכתו הראשונה שהכל והאחרונה בורא נפשות, אבל אם אין ראוי כלל לאכילה ואפילו על ידי הדחק אין מברכים עליו כלל.

פסיקה להלכה בשו"ע

עוד פסק מרן בשו"ע בסימן רד' סעיף ב: **"על החומץ לבדו אינו מברך כלום מפני שהוא מזיקו".**

מגן אברהם

במגן אברהם בס"ק יג' הדגיש שמדובר דווקא בחומץ חומצי במידה שאם ישליכו אותו על הרצפה יבעבע (עדות לחוזק חמיצותו), אבל חומץ שאינו חזק כל כך כיון שיש לו הנאה מכך מברך עליו שהכל.

כף החיים

בספר כף החיים ס"ק כד' כתב שגם האוכל לימונים בפני עצמם, היות והם מזיקים לא יברך עליהם כלל. אבל אם אוכלם עם סוכר מברך עליהם שהכל, והוסיף שהכלל זה מתייחם לכל המאכלים, שאם הם חמוצים ביותר, עד כדי כך שאינם נאכלים אפילו בדוחק לא מברך עליהם כלל, ואם הם נאכלים בדוחק מברך עליהם שהכל, ואם הם מתוקים מברך עליהם בורא פרי העץ.

פסיקה להלכה בשו"ע

לגבי יין שהחמיץ פסק מרן בשו"ע בסעיפים ג' וד' שיין שריחו הוא של חומץ אבל טעמו יין מברך עליו בורא פרי הגפן, אבל אם בני אדם נמנעים מלשתותו מפני החמיצות שלו מברך שהכל ולא בורא פרי הגפן.

סעיף ג': **"ריחיה חלא (פירוש חומץ) וטעמיה חמרא חמרא הוא ומברך עליו בורא פרי הגפן".** **סעיף ד':** **"וכל שבני אדם נמנעים לשתותו מפני חמיצותו אין מברכין עליו בורא פרי הגפן (אלא שהכל)".**

ילקוט יוסף

בספר ילקוט יוסף בסימן רד' סעיף טז' כתב שאדם הגומע ביצה לצחצח קולו ואין לו הנאה מכך, אינו מברך כלל. ובסעיף א' פירט דוגמאות לדברים שאין גידולם מן הארץ ולכן מברכים עליהם "שהכל", והוסיף שאדם המברך על אכילת גבינה או חלב "פרי אדמה", לא יצא וצריך לחזור ולברך "שהכל".

סיכום

על אכילת מאכלים שאין גידולם מן הארץ, כגון בשר בהמה, חיה, עוף ודגים, וכן על ביצים, חלב וגבינה, תקנו חכמים לברך "שהכל נהיה בדברו". כמו כן על אכילת כמהין ופטריות מברכים "שהכל נהיה בדברו", אפילו שהן נראות כפירות האדמה, כיוון שאינן יונקות את מזונן מן האדמה.

וכן על פירות בר ועלים שראויים לאכילה בשעת הדחק מברכים "שהכל נהיה בדברו", ואפילו שגדלו על עץ או מהאדמה, כיוון שאין נוטעים מינים אלו כדי לאוכלם, אין להם חשיבות של פרי, וברכתם 'שהכל'.

וכן על מיצי פירות, כגון מיץ תפוזים ותפוחים, מברכים "שהכל נהיה בדברו", ואפילו שהמיץ יצא מהפרי, כיוון שנשתנה כל כך עד שהמאכל הפך למשקה, ברכתו "שהכל נהיה בדברו". וכן על שֵׁכר הנעשה משעורים, או קפה ותה שטעמם נוצר מצמחים או פירות, הואיל ונעשו משקים, ברכתם "שהכל נהיה בדברו".

וכן האוכל מאכלים שנתקלקלו אבל עדיין ראויים לאכילה בשעת הדחק, כמו למשל פת שהתעפשה, ותבשיל שנשתנתה צורתו ונתקלקל, מברך "שהכל נהיה בדברו". אבל אם התקלקלו לגמרי עד שאינם ראויים למאכל אדם, אין מברכים עליהם. וכן פירות שרגילים לאוכלם כשהם מבושלים, כגון קישואים, דלעת וסלק, אם אכלם חיים – מברך "שהכל נהיה בדברו".

בכלל אפשר לומר שברכת 'שהכל' נתקנה לשני סוגי מאכלים, האחד, מאכל שאינו חשוב כל כך, כדוגמת מאכלים שהתקלקלו וראויים לאכילה בדוחק, או מאכלים שהפכו למשקה, או גידולים שאינם חשובים כל כך, כמו פטריות ופירות בר. והשני, מאכלים שמקורם מן החי – בשר, מוצרי חלב וביצים.

שם ומשפחה _____

לידתו של משה רבנו

זמן קצר לפני שנולד משה רבנו אמרו כל החרטומים וכל הרואים את העתידות בכוכבים לפרעה, שהם רואים בכוכבים שבזמן הקרוב ייוולד בן שיהיה המושיע של בני ישראל. אולם הואיל ואין הם יודעים אם המושיע ייוולד לאשה מבני ישראל, או לאשה מצרית, לכן צריך המלך לצוות גם על בני עמו להשליך ליאור כל בן שיוולד.

פרעה נחרד ועשה מיד כעצת יועציו, ועל מנת שלא יצליחו להסתיר את התינוקות הפקיד שומרים ליד כל בית שבו הייתה אשה שקרובים ימיה ללדת כדי לראות ולשמוע מתי נולד התינוק, לבדוק אם זה בן או בת ואם זה בן לדאוג להריגתו על ידי השלכתו ליאור.

משה, מושיעם של ישראל, נולד שלושה חדשים לפני הזמן הרגיל שבו צריכה אשה ללדת, כדי שלא יוודע לשומרים שנולד ואימו תוכלל להחביאו בבית. כשנולד משה התמלא הבית אור גדול כאור השמש. הוריו שראו את האור המופלא שזרח בזכות תינוקם שנולד התרגשו מאד. ניגש עמרם אל בתו שבשרה לו על הולדת משה זמן רב לפני כן ואמר לה: " אשריך בתי שהתקיימה נבואתך".

עם ישראל - הסנה שאיננו אכל

כשהיה משה רבנו במדבר, רועה את צאן יתרו חותנו הקב"ה בחר להתגלות אליו דווקא מתוך הסנה הבוער ולא מתוך עץ גבוה ופורה, אלא מתוך שיח נמוך ודוקרני, מדוע?

הקב"ה רצה להראות למשה שאין מקום שבו אין השכינה שורה, אפילו בתוך השיח העלוב ביותר. עוד רמז לו הקב"ה בזה: הסנה טהור הוא מפני שאומות העולם לא עשו אותו לאליל, כי הוא נמוך ודוקר והם השתחוו רק לאילנות גבוהים נאים וחזקים.

סיבה נוספת מפני שהסנה - כולו קוצים, וה' התגלה מתוכו כדי להראות שגם הוא שרוי בצער כל עוד בניו סובלים במצרים. עוד סיבות, הסנה נמוך ושפל מכל האילנות שבעולם, כך ישראל מושפלים וסובלים מכל אומות העולם. כל ציפור שנקלעת בין קוצי הסנה יוצאת פצועה, כך ישראל במצרים מוכים וחבולים. הסנה הוא שיח עליו גדלים קוצים וגם שושנים. כך בישראל, ישנם גם צדיקים שהם כשושנים ורשעים שהם כקוצים. הסנה גדל ליד מים ובזכותם מתקיים. כך ישראל חיים וקיימים רק בזכות התורה שנמשלה למים..

שאלות מהפרשה

שאלות לכיתות א' עד ג' (חלקן מאוצרות התורה)

1. "הבה נתחכמה לו..." (פרק א') למי הכוונה "לו"?

א. למשה. ב. ליעקב. ג. ליוסף. ד. לעם ישראל.

2. מי הן שפרה ופועה המיילדות המוזכרות בפרשה?

א. יוכבד אמו של משה ומרים אחותו. ב. זילפה ובלהה.

ג. אסנת אשת יוסף וסרח בת אשר. ד. דינה בת לאה ומרים.

3. מה רמז ה' למשה כשהתגלה ב "סנה" - שיח קוצני, ולא בעץ יפה?

א. כאשר ישראל בצער גם ה' בצער. ב. ללא סיבה מיוחדת.

ג. השכינה שורה בכל מקום, גם בשיח עלוב. ד. תשובות א' וג' נכונות.

4. מה דרש משה מפרעה כשהתייצב לפניו?

א. להוציא את העם לגמרי ממצרים. ב. לשלם לעם עבור העבודה שעשו.

ג. לצאת דרך שלושת ימים לעבוד את ה' ולחזור. ד. א' וב' נכונות.

שאלות עפ"י רש"י כיתות ד' עד ח'

5. "...וירכבם על החמור..." (פרק ד') על איזה חמור הרכיב אותם?

א. החמור שחבש אברהם לעקדת יצחק. ב. החמור של המשיח.

ג. חמור שקבל מתנה מיתרו. ד. תשובות א' וב' נכונות.

שאלות עפ"י רש"י כיתות ד' עד ח' (המשך)

6. "...קראן לו ויאכל לחם" (פרק ב') למה התכוון יתרו באומרו זאת?

א. כנראה שהוא עני ויסתפק בלחם. ב. שיתחתן עם אחת מהן.

ג. נאכיל אותו כראוי למעשהו הטוב. ד. אף תשובה לא נכונה.

7. ה' מבטיח למשה רבנו "וְשָׁמְעוּ לְקֹלֶךָ" (פרק ג') מדוע ישמעו לקולו?

א. בגלל יופיו. ב. ישתמש בלשון "פקדתי" סימן המסור להם מיעקב ויוסף.

ג. מפני לפי חשבונם הגיע עת הגאולה. ד. תשובות ב' וג' נכונות.

8. על מה מוכיח הקב"ה את משה בסוף הפרשה (פרק ו')?

א. התלונן: "למה הרעותה לעם הזה". ב. הבאיש את הקב"ה בעיני ישראל.

ג. הרהר על מידותיו ולא האמין להבטחותיו, כאברהם. ד. א' וג' נכונות.

שאלה עפ"י בעל הטורים - כיתות ה' עד ח'

9. מפני מה האמינו בני ישראל למשה ואהרון? (פרק ד')

א. מפני שעשו את האותות. ב. מפני שהשתמשו במילים: "פקד יפקוד".

ג. מפני שהיו פרנסים נאמנים. ד. ה' הכניס בליבם להאמין להם.

שאלה עפ"י פירוש הרמב"ן - כיתות ד' עד ח'

10. מה יגרום לכך שבני ישראל יאמינו למשה שה' שלחו לגאול אותם? (ג')

א. שלושת האותות. ב. העובדה שנתלש מבית אבינו כשהיה בן שתים עשרה.

ג. בזכות אהרון אחיו. ד. בזכות שהרג את המצרי בשם ה'.

התשובות הנכונות לפרשת ויגש:

1- ג' 2- ב' 3- ב' 4- ד' 5- ג' 6- א' 7- א' 8- ג' 9 - א' 10- א'

(תרומה תשעה') (שיעור526 סוף)

לימוד פורה ומהנה

מי שברך אבותינו אברהם, יצחק ויעקב, דוד ושלמה, אליהו ואלישע הוא יברך וישמור וינעור וירומם וינשא את **אבי ורחל רגב הי"ו וכל משפחתם** - מלך מלכי המלכים ברחמיו ישמרם ויחיהם ומכל צרה ונזק יצילם, ויאריך ימיהם בטוב ושנותיהם בנעימים, בכל אשר יפנו ישכילו וכל אשר יעשו יצליחו ויתקיים בהם מקרא שכתוב: **"ויתן לך האלוקים מטל השמים ומשמני הארץ ורוב דגן ותירוש...ויתן לך את ברכת אברהם לך ולזרעך אתך"** וכן: **"יברכך ה' וישמרך, יאר ה' פניו אליך ויחונך, ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום".**